

Marzena Ganc, Magdalena Mądra-Sawicka

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

WYNIKI FINANSOWE GOSPODARSTW ROLNICZYCH A OBCIĄŻENIE PODATKIEM ROLNYM¹

THE AGRICULTURE TAX BURDEN IN RELATION TO THE BASIC EARNINGS CATEGORIES OF AGRICULTURALE HOLDINGS

Słowa kluczowe: podatek rolny, gospodarstwa rolne, system FADN, wyniki finansowe

Key words: agriculture tax, agriculturALE holdings, FADN system, financial results

Abstrakt. Celem badań było określenie relacji kwoty podatku rolnego w odniesieniu do wyników finansowych indywidualnych gospodarstwach rolniczych. Kwota płaconego podatku rolnego ma niewielki udział w kategorii wyników gospodarstw rolniczych i jest zasadniczo niskim obciążeniem fiskalnym rolników. Badaniami objęto gospodarstwa indywidualne uczestniczące w systemie rachunkowości rolnej FADN. W badanym okresie 2004-2009 nie odnotowano jednolitej tendencji zmian obciążeń podatkiem rolnym podstawowych kategorii wyników finansowych gospodarstw przy uwzględnieniu kryterium siły ekonomicznej i typu rolniczego.

Wstęp

Podatek rolny przy zastosowaniu kryterium społecznego zaliczany jest do grupy podatków rzeczowych, gdyż jego konstrukcja i wymiar wiążą się z pojęciem i z właściwościami gospodarstwa rolnego, a nie z cechami podatnika (rolnika). Uwzględniając kryterium prawne podatek rolny jest zaliczany do grupy podatków bezpośrednich [Goraj 2004, s. 198-199, Jing Jun Chang i in. 2006, s. 11]. Podatek rolny, jako majątkowe obciążenie fiskalne wiąże się z faktem posiadania ziemi, nie uwzględnia zaś przychodów oraz dochodów z prowadzonej działalności. Konstrukcja tego podatku ma na celu zmniejszenie obciążeń prowadzonej działalności rolniczej. Utrzymywane preferencyjne stawki opodatkowania są nieznacznym obciążeniem przychodów rolnika, przez co nie mogą być traktowane, jako instrument motywacyjny – wspierający bądź powstrzymujący określone działania inwestycyjne realizowane przez rolników [Mądra 2009a, s. 187-200]. Liniowa budowa podatku rolnego w Polsce faworyzuje duże gospodarstwa, ponieważ wysokość podatku jest niewspółmierna w stosunku do osiąganych dochodów. To jednak nie wpływa na decyzje właścicieli dużych i silnych gospodarstw [Forfa 2011, s. 85-96]. Podatek rolny wśród pozostałych obciążeń fiskalnych gospodarstw stanowi najwyższy udział w strukturze płaconych podatków ogółem [Mądra 2009b, s. 184].

Obciążenia podatkowe z tytułu podatku rolnego w stosunku do pozostałych działów gospodarki w opinii rolników są małe, a zasadnym byłoby przeprowadzenie działań informacyjnych, przedstawiających realne obciążenia podatkowe gospodarstw rolniczych na tle pozostałych działów gospodarki. Rolnicy w większości preferują funkcjonowanie podatku rolnego na dotychczasowych zasadach, zmiany są akceptowane pod warunkiem, że nie zwiększyłyby wysokości ciężaru podatkowego, a jednocześnie rolnicy w swoich opiniach opowiadają się za ujednoczeniem zasad opodatkowania [Gruziel 2008, s. 115-116].

Material i metodyka badań

Celem badań było określenie poziomu opodatkowania gospodarstw rolniczych podatkiem rolnym, w relacji do głównych kategorii wyników. Badaniami objęto gospodarstwa indywidualne uczestniczące w systemie rachunkowości rolnej FADN. Dane te gromadzi Instytut

¹ Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2008-2011 jako projekt badawczy nr N N113 032535.

Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy (IERiGŻ-PIB) [*Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych*, Dz.U. z 2001 r. nr 3, poz. 20]. W polu obserwacji FADN znajdują się gospodarstwa towarowe, które wytwarzają w danym regionie FADN, co najmniej 90% wartości standardowej nadwyżki bezpośredniej (SGM)². Okres badawczy obejmuje lata 2004-2009 – wyniki przedstawiono dla wybranych lat, kierując się stopniem zmienności analizowanych kategorii finansowych w badanym okresie. Badania przeprowadzono dla gospodarstw wyodrębnionych według powierzchni użytków rolnych (UR) (5-10 ha, 10-15 ha, 15-30 ha, 30-50 ha i powyżej 50 ha), typu rolniczego (TF1 – uprawy polowe, TF5 – krowy mleczne, TF6 – zwierzęta żywione w systemie wypasowym, TF7 – zwierzęta ziarnożerne, TF8 – typ mieszany), siły ekonomicznej wyrażoną w ESU (2-4 ESU, 4-8 ESU, 8-16 ESU, 16-30 ESU i powyżej 30 ESU).

Wyniki badań

W tabeli 1 przedstawiono relację podatku rolnego w odniesieniu do wartości dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego oraz w stosunku do produkcji rolniczej ogółem. Średnia wielkość relacji podatku rolnego do dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego wynosiła od 2,01% w 2007 roku do 3,24% w 2009 roku (wzrost o 1,23 p.p.). Świadczy to o relatywnie niskim udziale obciążenia podatkiem rolnym gospodarstw rolniczych. Według kryterium powierzchni UR najwyższy podatek rolny w odniesieniu do dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolniczego stwierdzono w gospodarstwach największych obszarowo (od 2,37% w 2007 roku do 10,46% w 2009 roku), natomiast najniższy poziom w tym zakresie odnotowano w gospodarstwach o powierzchni 5-10 ha UR (od 1,10% w 2009 roku do 2,88% w 2004 roku). Świadczy to o niższym obciążeniu dochodu gospodarstw najmniejszych pod względem powierzchni UR (5-10 ha UR). W gospodarstwach największych obszarowo nie odnotowano jednolitej tendencji w kształtowaniu się udziału podatku rolnego w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego. Może to wynikać z dużej zmienności poziomu dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego w tej grupie.

Według kryterium typu rolniczego, najwyższy poziom relacji podatku rolnego do dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego wystąpił w gospodarstwach o typie „uprawy polowe” i wyniósł od 3,06% w 2007 roku do 5,94% w 2009 roku. Sytuacja taka może wynikać z faktu uzależnienia obciążenia podatkowego gospodarstw od jego powierzchni oraz ceny 2,5 zł żyta. Wysokie obciążenie dochodu podatkiem rolnym w tych gospodarstwach może wynikać również ze specyfiki produkcji w tym typie rolniczym, która uzależniona jest ściśle od powierzchni UR i niekoniecznie jest wysokodochodowa. Najniższy poziom obciążenia podatkiem rolnym dochodu z rodzinnego gospodarstwa w 2004 roku odnotowano w typie rolniczym „zwierzęta ziarnożerne” (0,99%), natomiast w latach 2006, 2007 i 2009 – „krowy mleczne” (odpowiednio 0,97%, 0,86% oraz 1,46%). Sytuacja taka może być spowodowana tym, że te rodzaje typów działalności rolniczej nie są uzależnione od powierzchni UR i jednocześnie charakteryzują się wysokim dochodem z rodzinnego gospodarstwa rolnego.

W latach 2004-2007 odnotowano tendencję spadkową udziału podatku rolnego w dochodach z rodzinnego gospodarstwa rolnego wraz ze wzrostem siły ekonomicznej w gospodarstwach od 2 do 30 ESU. Poziom tej relacji w latach 2006 i 2007, bez względu na wysokość ESU, był relatywnie zbliżony, co może oznaczać, że siła ekonomiczna gospodarstw nie różnicowała w tym okresie udziału podatku rolnego w dochodach z rodzinnego gospodarstwa rolnego. W 2009 roku odnotowano wzrost obciążenia dochodu z rodzinnego gospodarstwa podatkiem rolnym, a wielkość ta zwiększyła się wraz z rosnącym poziomem ESU. Udział podatku rolnego w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego, w grupie 2-4 ESU wyniósł 0,83%, natomiast w grupie >30 ESU 6,41%.

Relacja podatku rolnego do produkcji rolniczej ogółem kształtowała się średnio na poziomie od 0,71% w 2007 roku do 1,15% w 2009 roku. Według kryterium powierzchni UR odnotowano najniższy poziom tego wskaźnika w grupie gospodarstw o powierzchni 5-10 ha UR. Wielkość

² W systemie FADN gospodarstwa indywidualne zostały dobrane w sposób celowy, odzwierciedlając liczebność danych typów rolniczych, ustaloną na podstawie powszechnego spisu rolnego w 2002 roku.

ta zmniejszała się od 0,64% w 2004 roku do 0,38% w 2009 roku. Najwyższy poziom obciążenia podatkiem rolnym wartości produkcji rolniczej ogółem wystąpił w gospodarstwach o powierzchni > 50 ha UR. Wielkość ta wyniosła od 0,97% w 2007 roku do 3,23% w 2009 roku (wzrost o 2,26 p.p.). W 2009 roku stwierdzono również wzrost wielkości obciążenia produkcji rolniczej podatkiem rolnym wraz ze wzrostem powierzchni UR. Różnica pomiędzy gospodarstwami najmniejszymi a największymi pod względem powierzchni UR wynosiła w tym roku 2,85 p.p. W pozostałych latach różnica obciążenia produkcji rolniczej podatkiem była znacząco niższa i nie przekraczała 1,0 p.p. Świadczy to o wzroście różnicowania relacji obciążenia produkcji rolniczej podatkiem rolnym wraz ze wzrostem zasobów UR.

Według kryterium typu rolniczego, największy poziom relacji podatku rolnego do produkcji rolniczej ogółem odnotowano w gospodarstwach o typie „uprawy polowe”. Relacja ta kształtowała się na poziomie od 1,39% w 2007 roku do 2,16% w 2009 roku (wzrost o 0,77 p.p.). Najniższy poziom relacji podatku rolnego do produkcji rolniczej ogółem wystąpił w gospodarstwach o typie „zwierzęta ziarnożerne” w latach 2004, 2006 i 2007 (odpowiednio 0,26%, 0,30% oraz 0,29%). Świadczy to o uprzywilejowanym opodatkowaniu podatkiem rolnym tej grupy gospodarstw. Różnica tej relacji pomiędzy gospodarstwami o typie „uprawy polowe” a „zwierzęta ziarnożerne” to 4-5-krotnie wyższe obciążenie wartości produkcji rolniczej TF1. W 2009 roku najniższy poziom obciążenia produkcji podatkiem rolnym wystąpił w gospodarstwach o typie „krowy mleczne” (0,50%), w których związane produkcji z ziemią nie jest aż tak silne.

Według kryterium siły ekonomicznej w latach 2004, 2006 i 2007 odnotowano spadek obciążenia podatkiem rolnym produkcji rolniczej wraz z wyższym poziomem siły ekonomicznej. Tendencja ta odwróciła się w 2009 roku, w którym stwierdzono wzrost tej relacji wraz z wyższym poziomem ESU. Ponadto, w 2009 roku wystąpiła wyższa różnica pomiędzy gospodarstwami o ESU 2-4 a tymi o ESU < 30, która wynosiła 1,81 p.p. W poprzednich latach wielkość ta nie przekroczyła 1,0 p.p., a poziom tej relacji był pomiędzy grupami zbliżony. Sytuacja ta wynika ze zmiany warunków funkcjonowania gospodarstw w 2009 roku, w którym średni poziom uzyskanej nadwyżki bezpośredniej był niższy, a obciążenie podatkiem rolnym było więc relatywnie wyższe.

Tabela 1. Podatek rolny a kategorie wynikowe działalności gospodarstw rolnych

Table 1. The agricultural tax and the financial results categories for agricultural farms

Kryterium grupowania/ Grouping criterion	Relacja podatku rolnego do/ The relationship of the agricultural tax to [%]							
	dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego/ the income of the family farm				produkcji rolniczej ogółem/ total farm production			
	2004	2006	2007	2009	2004	2006	2007	2009
Kryterium powierzchni UR/Agricultural area [ha]								
5-10	2,88	1,90	1,83	1,10	0,64	0,58	0,57	0,38
10-15	3,33	2,14	2,12	1,87	0,79	0,72	0,70	0,60
15-30	2,61	1,85	1,84	2,41	0,75	0,67	0,66	0,80
30-50	2,21	1,75	1,77	4,38	0,70	0,64	0,62	1,43
>50	3,60	2,91	2,37	10,46	1,16	1,08	0,97	3,23
Kryterium typu rolniczego/Farm types								
TF1	4,94	3,73	3,06	5,94	1,55	1,48	1,39	2,16
TF5	1,36	0,97	0,86	1,46	0,60	0,52	0,45	0,50
TF6	1,92	1,50	1,17	1,99	0,62	0,51	0,43	0,67
TF7	0,99	1,10	1,20	2,28	0,26	0,30	0,29	0,79
TF8	3,25	2,53	2,44	2,81	1,02	0,92	0,86	1,00
Kryterium siły ekonomicznej (ESU)/European Size Unit								
2-4	5,96	3,24	2,89	0,83	1,49	1,44	1,00	0,32
4-8	4,10	2,52	2,65	1,87	1,09	1,01	0,97	0,66
8-16	3,19	2,14	2,12	2,30	0,96	0,83	0,84	0,85
16-30	2,50	1,99	1,91	3,86	0,75	0,75	0,72	1,29
>30	2,56	2,12	1,88	6,41	0,69	0,62	0,61	2,13
Średnio/ Average	2,80	2,15	2,01	3,24	0,79	0,73	0,71	1,15

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

W tabeli 2 przedstawiono relację podatku rolnego do wartości dodanej brutto oraz netto³. Średni poziom relacji podatku rolnego do wartości dodanej brutto w latach 2004, 2006 i 2007 nie był zróżnicowany (około 1,3%). W 2009 roku relacja ta była najwyższa i wyniosła 1,87%, co stanowiło wzrost o 0,56 p.p. wobec 2007 roku. Relacja podatku rolnego do wartości dodanej brutto w badanej grupie gospodarstw nie charakteryzowała się jednolitym wzrostem wraz ze zwiększających się powierzchnią UR. Pomimo to najniższy poziom tej relacji cechował gospodarstwa najmniejsze obszarowo (od 0,65% w 2009 roku do 1,41% w 2004 roku). W 2009 roku niski poziom tej relacji wynikał z uzyskania znacząco wyżej wartości dodanej brutto w tych gospodarstwach niż w latach poprzednich. Najwyższy poziom tego wskaźnika odnotowano w gospodarstwach największych obszarowo (< 50 ha UR), w których wielkość ta wyniosła od 1,64% w 2007 roku do 6,23% w 2009 roku. Znaczący wzrost relacji podatku rolnego do wartości dodanej brutto, był wynikiem prawie 3-krotnego spadku wartości dodanej brutto w badanej grupie gospodarstw. Obciążenie podatkiem rolnym wartości dodanej brutto w 2009 roku w gospodarstwach największych obszarowo w relacji do tych najmniejszych było 9-krotnie wyższe.

Tabela 2. Podatek rolny w relacji do wartości dodanej brutto i netto gospodarstw

Table 2. The agricultural tax in relation to the gross and net added value

Kryterium grupowania/ Grouping criterion	Relacja podatku rolnego do wartości/Relationship of the agricultural tax to the value [%]							
	dodanej brutto/ the gross added				dodanej netto/ the net added			
	2004	2006	2007	2009	2004	2006	2007	2009
Kryterium powierzchni UR/Agricultural area [ha]								
5-10	1,41	1,04	1,04	0,65	2,23	1,51	1,45	0,88
10-15	1,75	1,26	1,31	1,04	2,68	1,75	1,82	1,45
15-30	1,56	1,17	1,24	1,36	2,20	1,55	1,64	1,88
30-50	1,46	1,13	1,19	2,59	1,92	1,45	1,52	3,49
>50	2,46	1,89	1,64	6,23	3,13	2,36	1,97	8,47
Kryterium typu rolniczego/Farm types								
TF1	2,90	2,22	2,07	3,46	3,95	2,89	2,54	4,74
TF5	1,06	0,79	0,70	0,86	1,43	0,99	0,87	1,17
TF6	1,13	0,78	0,68	1,12	1,51	0,98	0,83	1,54
TF7	0,80	0,79	0,85	1,32	1,00	1,00	1,10	1,82
TF8	2,22	1,70	1,65	1,60	3,11	2,28	2,16	2,20
Kryterium siły ekonomicznej (ESU)/Economic Size Unit								
2-4	3,19	2,16	1,78	0,49	7,12	3,57	2,57	0,66
4-8	2,33	1,65	1,65	1,03	3,90	2,37	2,32	1,47
8-16	1,98	1,41	1,46	1,34	2,96	1,92	1,95	1,83
16-30	1,59	1,30	1,31	2,19	2,16	1,69	1,68	2,99
>30	1,58	1,22	1,18	3,70	1,98	1,51	1,44	5,06
Średnio/ Average	1,30	1,32	1,31	1,87	2,35	1,72	1,66	2,56

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Relacja podatku rolnego do wartości dodanej brutto była najwyższa w gospodarstwach o typie „uprawy polowe”. Wielkość ta kształtowała się na poziomie od 2,07% w 2007 roku do 3,46% w 2009 roku. Najniższy poziom tej relacji w 2004 roku odnotowano w gospodarstwach o typie „zwierzęta ziarnożerne”, natomiast w latach 2006 i 2007 w typach gospodarstw TF5, TF6 i TF7 (0,70-0,85%). W 2009 roku wielkość ta była najniższa w gospodarstwach o typie „krowy mleczne” (0,86%). Brak jednolitej tendencji w zakresie zmian tej relacji wynikał z wielu czynników kształtujących wartość dodaną brutto w gospodarstwach w zależności od typu produkcji.

Według grupowania gospodarstw ze względu na siłę ekonomiczną stwierdzono w latach 2004-2007 jednolity spadek relacji podatku rolnego do wartości dodanej brutto wraz ze wzrostem ESU. Najniższy poziom tego wskaźnika w tym okresie wystąpił w 2007 roku i wyniósł 1,18% w grupie gospodarstw o ESU < 30. Odwrotną tendencję zmian relacji podatku rolnego do wartości dodanej brutto odnotowano w 2009

³ Według kategorii wynikowej FADN wartość dodana brutto to wartość produkcji ogółem gospodarstwa, od której odjęto koszty zużycia pośredniego, a następnie skorygowano o saldo dopłat i podatków związanych z działalnością operacyjną.

roku, w którym wskaźnik ten był najwyższy w gospodarstwach najsilniejszych ekonomicznie (3,70%), a najniższy w najsłabszych ekonomicznie (0,49%).

Wartość dodana netto pozwala na ocenę wyniku finansowego uzyskanego przez przedsiębiorstwa po skorygowaniu wartości dodanej brutto o amortyzację. Wielkość średnia obciążenia podatkiem rolnym wartości dodanej netto w badanym okresie nie wykazywała jednolitej tendencji, a jej poziom kształtował się w przedziale 1,6-2,6%. Najniższy poziom relacji obciążenia podatkiem rolnym wartości dodanej netto stwierdzono w 2007 roku, w którym wyniósł 1,66%. W 2009 roku wielkość ta była najwyższa w badanym okresie (2,56%). Analogicznie, jak przy obciążeniu wartości dodanej brutto podatkiem rolnym, również i przy wartości dodanej netto nie stwierdzono jednolitych tendencji zmian wraz ze zwiększającą się powierzchnią użytków rolnych gospodarstw. W 2004 roku najniższy poziom relacji podatku rolnego do wartości dodanej netto wystąpił w gospodarstwach o powierzchni 30-50 ha UR (1,92%). W latach 2006-2009 relacja obciążenia podatkiem rolnym wartości dodanej netto osiągnęła najniższy poziom w gospodarstwach najmniejszych obszarowo (od 0,88% do 1,45%). Najwyższy stopień obciążenia fiskalnego wartości dodanej netto charakteryzował gospodarstwa największe obszarowo. Wielkość ta osiągnęła najwyższy poziom w 2009 roku i wyniosła 8,47%, odnotowując ponad 4-krotny wzrost w stosunku do 2007 roku.

Uwzględniając typ rolniczy prowadzonej działalności, relacja podatku rolnego do wartości dodanej netto była najwyższa w gospodarstwach o typie „uprawy polowe” (4,74%). Najniższy poziom tego wskaźnika był zróżnicowany w badanym okresie i występował podobnie jak przy wartości dodanej brutto w gospodarstwach o typie rolniczym TF5, TF6 i TF7. W gospodarstwach tych poziom relacji obciążenia podatkiem rolnym wartości dodanej netto wynosił od 0,83% (TF6 w 2007 roku) do 1,82% (TF7 w 2009 roku).

Poziom obciążenia wartości dodanej netto podatkiem rolnym w latach 2004-2007 charakteryzował się tendencją spadkową wraz z rosnącą siłą ekonomiczną gospodarstw. W okresie tym w gospodarstwach najsłabszych ekonomicznie wielkość ta kształtowała się na poziomie od 2,57% w 2007 roku do 7,12% w 2004 roku. W gospodarstwach najsilniejszych ekonomicznie o ESU powyżej 30 relacja obciążenia podatkiem rolnym wartości dodanej netto wynosiła od 1,44% w 2007 roku do 1,98% w 2004 roku. Podobnie jak przy relacji odnoszącej się do wartości dodanej brutto, również przy wartości dodanej netto stwierdzono w 2009 roku odwrócenie się trendu w tym zakresie. Najniższy poziom obciążenia podatkiem rolnym wartości dodanej netto w ostatnim roku odnotowano w gospodarstwach o ESU 2-4 (0,66%), a najwyższy w grupie < 30 ESU (5,06%). W 2009 roku pomiędzy najsilniejszymi i najsłabszymi ekonomicznie gospodarstwami odnotowano najwyższe zróżnicowanie tej wielkości (7-krotnie wyższa w grupie najsilniejszych ekonomicznie).

Podsumowanie i wnioski

Celem opracowania było określenie udziału kwoty podatku rolnego w wybranych kategoriach wynikowych gospodarstw indywidualnych. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

Relacja podatku dochodowego w odniesieniu do wybranych kategorii wynikowych gospodarstw była najwyższa w gospodarstwach o większym zaangażowaniu ziemi w produkcji rolniczej. Miało to związek z uzależnieniem obciążenia tym podatkiem od powierzchni UR, a nie np. od rodzaju działalności, czy też dochodowości produkcji.

Podatek rolny nie uwzględnia w sposób bezpośredni różnic w dochodowości poszczególnych gospodarstw. Wynika to z dużej zmienności dochodu, wartości produkcji oraz wartości dodanej związanej z wysokim ryzykiem operacyjnym. W badanym okresie obciążenie podatkiem rolnym wybranych kategorii finansowych było zróżnicowane szczególnie pomiędzy gospodarstwami wyróżnionymi według typów rolniczych i siły ekonomicznej. Średni poziom obciążenia wybranych kategorii wynikowych podatkiem rolnym nie przekroczył w badanym okresie poziomu 3,24%.

Rolnictwo jest sektorem trudnym do opodatkowania z uwagi na brak systematycznej sprawozdawczości (rachunkowości) rolnej. Trudno zatem porównać skalę obciążenia fiskalnego przedsiębiorstw rolniczych z gospodarstwami rolniczymi.

Literatura

- Forfa M. 2011: *Podatek rolny a rozwój gospodarstw rolnych*, Zesz. Nauk. SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 89/2011. Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Goraj L., Mańko S., Sass R., Wyszowska Z. 2004: *Rachunkowość rolnicza*, Wydawca Centrum Doradztwa i Informacji, Wydawnictwo, Difin, Warszawa.
- Gruziel K. 2008: *Opodatkowanie, jako czynnik konkurencyjności rolnictwa w opinii rolników indywidualnych*. Roczn. Nauk. SERiA, t. X, z. 1, Warszawa.
- Chang J.J., Chen B.L., Hsu M. 2006: *Agricultural Productivity and Economic Growth: Role of Tax Revenues and Infrastructure*, Southern Economic Journal, 72(4).
- Mądra M. 2009a: *Opodatkowanie indywidualnych gospodarstw rolnych a ich siła ekonomiczna*, Zesz. Nauk. SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 78/2009, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Mądra M. 2009b: *Obciążenie podatkiem rolnym indywidualnych gospodarstw rolnych*, Zesz. Nauk. SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 76/2009, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.

Summary

The paper presents the relationship between the agricultural tax and the financial results achieved in individual farms. The amount of agricultural tax noticed insignificant share in relation to financial results of farms and it could be ascertained as generally low fiscal burden. The study included individual farms participating in the FADN farm accounting. In the analyzed period 2004-2009 did not noticed uniform trend in the fiscal burden of farms according to basic categories of financial results in aspect of their economic strength and type of farming.

Adres do korespondencji
dr Marzena Ganc, dr Magdalena Mądra-Sawicka
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
tel. (22) 593 42 42
e-mail: magdalena_madra@sggw.pl, marzena_ganc@sggw.pl